

# Onder en boven

*Er bestaan tal van stereotiepe beelden over bewoners van onder en boven de rivieren. De rivieren vormden ooit een scheidslijn. Zijn tegenwoordig nog steeds sociaal-economische verschillen te traceren waarop deze beelden waren gebaseerd?*

In het dagelijks spraakgebruik wordt Nederland veelvuldig onderverdeeld in onder en boven de grote rivieren. Met 'onder' worden dan op provincieniveau de voormalige Generaliteitslanden (Noord-) Brabant en Limburg bedoeld. De rest van Nederland is 'boven', hoewel het oorspronkelijk vooral ging om Holland, met de Moerdijk als grens. 'Onder' betekende vroeger: katholiek, grote gezinnen en arm. Wat houdt het tegenwoordig meer in dan carnaval en de zachte 'g'? Niet zo erg veel. Beelden hebben een taai leven.

## Katholieke zuiden

Het zuiden is in ieder geval nog katholiek, in Noord-Brabant noemde in 1997 bijna 70 procent van de inwoners dit als kerkelijke gezindte. In Limburg was dit zelfs 80 procent. Overigens wonen er ook boven de grote rivieren aanzienlijke aantallen katholieken, maar zij vormen in geen enkele provincie de meerderheid. Een groot deel van de bevolking in het zuiden mag zich dan katholiek noemen, dat wil nog niet zeggen dat het CDA als opvolger van de Katholieke Volkspartij (KVP, samen met AR en CHU) overheersend aanwezig is. Bij de laatste Tweede Kamerverkiezingen was de score voor het CDA in de meeste Brabantse en Limburgse gemeenten wel hoger dan het landelijk gemiddelde, maar in geen enkele gemeente kreeg het CDA meer dan de helft van de stemmen. Het proces van deconfessionalisering is wel degelijk voortgeschreden.

## Geboorten en scheidingen

Het zuiden was synoniem met grote gezinnen. Was, want de gezinnen zijn niet groot meer. Het gemiddelde kindertal per vrouw is in 1998 in Noord-Brabant exact gelijk aan het landelijke cijfer (gestandaardiseerd 1,63) en in Limburg zelfs het op één na laagste cijfer van alle Nederlandse provincies: 1,51. Alleen in

Groningen is het nog lager: 1,49. Geen grote gezinnen, maar nog wel katholiek. Zou het aantal echtscheidingen wel afwijken? Op provincieniveau is het aantal echtscheidingen iets lager dan landelijk, maar in Gelderland, Zeeland, Friesland, Drenthe en Overijssel is het nog lager. De gemeentelijke cijfers uit het Brabantse en het Limburgse land zijn onderling net zo verschillend als in andere provincies. Het onderscheid stedelijk gebied-landelijk gebied is veel herkenbaarder dan regionale verschillen.

## Middenpositie inkomens

Brabanders en Limburgers verdienen niet het meest, daarvoor moeten we in West-Nederland zijn. De provincies Utrecht, Noord-Holland en Zuid-Holland staan wat betreft het gemiddeld besteedbaar inkomen per inwoner (in 1996) op de nummers een, twee en drie. Noord-Brabant en Limburg staan op de posities vier en zes. Niet ten zuiden van de grote rivieren, maar vooral ten oosten en ten noorden van de IJssel zijn de gemeenten te vinden met de laagste inkomens. In plaats van een noord-zuid onderscheid is er eerder een oost-west patroon herkenbaar.

## Cafébezoek

Zijn er dan, afgezien van het geloof, geen verschillen meer tussen het zuiden en de rest van het land? Jazeker wel, maar dan moet gekeken worden naar de levensstijl. Uit een enige jaren geleden gehouden gezondheidsonderzoek blijkt dat in een opmerkelijk groot aantal zuidelijke GGD-regio's relatief veel mensen overmatig alcohol gebruiken (minstens eenmaal per week zes of meer glazen op een dag). Ook de tijd die in het zuiden in een restaurant of café wordt doorgebracht is aanzienlijk meer dan in de rest van het land. ◀

*Henk Nijmeijer*